2. Dersom bestemmelser om handel med øl, som en medlemsstat har udstedt for at afgrænse de forskellige øltyper, der traditionelt brygges i en bestemt del af Fællesskabet, og for at sikre øltypernes karakteristiske smag, forbyder at bringe enhver øl i handelen, hvis surhedsgrad er lavere end foreskrevet, medmindre øllet er fremstillet efter metoder, som i denne del af Fællesskabet traditionelt anvendes til fremstilling af syrnet øl, må det betragtes som en i medfør af traktatens artikel 30 forbudt foranstaltning med tilsvarende virkning som en kvantitativ restriktion også at bringe forbudet i anvendelse på øl, der lovligt er fremstillet og bragt i handelen i en anden medlemsstat.

3. Dersom et forbud mod at angive indbrygningsprocenten for øl på færdigpakningen eller på den derpå anbragte etiket af en medlemsstat også bringes i anvendelse på øl, der indføres fra andre medlemsstater, hvorved det gøres nødvendigt at ændre den etiket, hvormed det indførte øl lovligt er bragt i handelen i udførselsmedlemsstaten, må det betragtes som en i medfør af traktatens artikel 30 forbudt foranstaltning med tilsvarende virkning som en kvantitativ restriktion, medmindre angivelsen af indbrygningsprocenten på grund af en særlig udformning kan vildlede køberen.

I sag 94/82

angående en anmodning, som Economische Politierechter ved Arrondissementsrechtbank Arnhem i medfør af EØF-traktatens artikel 177 har indgivet til Domstolen for i den for nævnte ret verserende straffesag mod

DE KIKVORSCH GROOTHANDEL-IMPORT-EXPORT BV,

at opnå en præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen af fællesskabsbestemmelserne om frie varebevægelser med henblik på at blive sat i stand til at afgøre, om en række bestemmelser i den nederlandske bekendtgørelse af 1976 om øl er forenelig med EØF-traktatens artikler 30 og 36,

har

DOMSTOLEN (anden afdeling)

sammensat af afdelingsformanden P. Pescatore, dommerne O. Due og K. Bahlmann,

generaladvokat. G. F. Mancini
justitssekretær: ekspeditionssekretær H. A. Rühl

afsagt følgende

DOM

Sagsfremstilling

De faktiske omstændigheder og retsforhandlingernes forløb samt de indlæg, der er indgivet i medfør af artikel 20 i protokollen vedrørende statutten for EØF-Domstolen, kan sammenfattes således:

I — De faktiske omstændigheder og retsforhandlingerne

1. Der er for Economische Politierechter ved Arrondissementsrechtbank Arnhem rejst tiltale mod anpartsselskabet De Kikvorsch Groothandel-Import-Export BV (herefter benævnt: De Kikvorsch) for i 1980 at have indført og solgt en øl i Nederlandene med betegnelsen »Berliner Kindl Weiße Bier« og med oprindelse i Forbundsrepublikken Tyskland.

Det fremgår af forelæggelseskendelsen, at den pågældende øl ikke opfyldte de betingelser, der er fastsat i artikel 6, stk. 4, i den nederlandske bekendtgørelse af 1976 om øl (Verordeningenblad Bedrijfsorganisatie af 31. 8. 1976, nr. 36), idet surhedsgraden (pH-værdien) var 3,2 (jo lavere pH-værdi, jo surere er øllet); surhedsgraden var dermed lavere end den foreskrevne surhedsgrad. Endvidere var den pågældende øl ikke opført blandt de syrnede øltyper, for hvilke der ikke er foreskrevet en mindstesurhedsgrad, jf. bekendtgørelsens artikel 1, litra j). De Kikvorsch er ligeledes tiltalt for at have overtrådt bekendtgørelsens artikel 7, stk. 3, idet indbrygningsprocenten var anført på etiketten.

2. I ølbekendtgørelsens artikel 6, stk. 4, er reglen om surhedsgraden formuleret som følger:

»De i denne bekendtgørelse nævnte drikkevarer skal, med undtagelse af den drikkevare, der nævnes i artikel 1, litra j), have en surhedsgrad på over 3,9.«

Den øltype, der nævnes i artikel 1, litra j), er den såkaldte syrnede øl. Definitionen af denne øltype findes i artikel I, litra j), og den er gengivet i det præjudicielle spørgsmåls andet led.

3. Bekendtgørelsens artikel 7, stk. 2, bestemmer, at det i Nederlandene er forbudt at sælge øl, hvis indbrygningsprocent (stamurt) ikke falder ind under en af de kategorier, der er nævnt i artikel 7, stk. 1. Betegnelsen for den kategori, øllet hører til, skal ifølge bekendtgørelsens artikel 9, stk. 1, litra b), anføres på færdigpakningen, f.eks. som »Cat. II« for øl med en indbrygningsprocent på mellem 7 og 9,5. Derimod er det ifølge artikel 7, stk. 3, forbudt at anføre selve indbrygningsprocenten på færdigpakningen eller på etiketten.

4. Bekendtgørelsen er udstedt i medfør af en beslutning af 31. august 1973 om harmonisering af lovgivningerne om øl truffet af ministerudvalget for Den økonomiske union Benelux (Beneluxtekstsamling 1973/74, s. 1680 ff). Også beslutningen indeholder et forbud mod salg af øl med en surhedsgrad (pH-værdi) under 3,9, men den indeholder ikke et forbud mod at anføre indbrygningsprocenten.

5. I henhold til artikel 14, stk. 1, litra b), i den nederlandske lov om drikkevarer og hoteller, restaurationer og beværtninger (lov af 7. 12. 1964, Staatsblad s. 386, senest ændret ved lov af 14. 12. 1977, Staatsblad s. 675) skal alkoholindholdet være anført på alkoholholdige drikkevarers emballage, såfremt drikkevaren som et led i erhvervsmæssig virksomhed leveres til privatpersoner til indtagelse andetsteds end på stedet.

6. Den 26. juni 1970 forelagde Kommissionen Rådet et forslag til Rådets direktiv om indbyrdes tilnærmelse af medlemsstaternes lovgivninger om øl (JO C 105, 1970, s. 17). Forslaget, som senere er trukket tilbage, indeholdt ikke regler om surhedsgraden eller om angivelse af indbrygningsprocenten på færdigpakningen eller etiketten.

7. Economische Politierechter ved Arrondissementsrechtbank Arnhem har af egen drift rejst spørgsmålet om de nævnte bestemmelsers forenelighed med fællesskabsretten og har i medfør af EØF-traktatens artikel 177 udsat sagen og forelagt Domstolen følgende spørgsmål:

»Når det antages, at en medlemsstats bestemmelser om handel med øl

— ved øl forstår:

en drikkevare, fremstillet ved alkoholisk gæring af en urt, der er tilberedt af stivelses- og sukkerholdige råfrugter, af humle (herunder humlepulver og humleekstrakt) og af drikkevand,

— ved mælkesyreholdigt [1] øl forstår:

en drikkevare som fremstilles:

1. enten ved spontan gæring med en indbrygningsprocent (stamurt) på mindst 11 procent Plato, et totalt syreindhold på mindst 30 milliækvivalenter NaOH pr. liter og et indhold af flygtige syrer på mindst 2 milli-ækvivalenter NaOH pr. liter; denne vare skal være fremstillet af en urt, hvoraf mindst 30 procent af totalvægten af de anvendte stivelses- og sukkerholdige råfrugter skal udgøres af hvede,

2. eller ved overgæring og med samme syreindhold og en indbrygningsprocent (stamurt) som det i nr. 1 nævnte øl,

1 — O. a.: Også benævnt »syrnet øl«.

— ved færdigpakning forstår:

en forud fremstillet, lukket emballage med et volumen på ikke over fem liter,

— indeholder et forbud mod at bringe eller lade bringe øl, som ikke er mælkesyreholdigt øl, i handelen, såfremt dets surhedsgrad (pH) er 3,9 eller lavere,

— indeholder et forbud mod at bringe eller lade bringe øl i handelen, såfremt øllets indbrygningsprocent er angivet på færdigpakningen eller på den derpå anbragte etiket,

må anvendelsen af et af eller begge forbudene på øl, som er indført fra en anden medlemsstat, hvor det lovligt er fremstillet og bragt i handelen, da betragtes som en i medfør af EØF-traktatens artikel 30 forbudt foranstaltning med tilsvarende virkning som en kvantitativ indførselsrestriktion, for så vidt forhandlingen af øllet dermed hæmmes eller forhindres?«

8. Forelæggelseskendelsen fra Economische Politierechter ved Arrondissementsrechtbank Arnhem er registreret på Domstolens justitskontor den 22. marts 1982.

I henhold til artikel 20 i statutten for Domstolen er der indgivet skriftlige indlæg af anpartsselskabet De Kikvorsch ved advokat W. Aerts, Nijmegen, af den nederlandske regering ved generalsekretær i udenrigsministeriet F. Italianer, som befuldmægtiget, og af Kommissionen ved juridisk konsulent R. Wägenbaur, som befuldmægtiget, bistået af Th. van Rijn, Kommissionens juridiske tjeneste.

På grundlag af den refererende dommers rapport og efter at have hørt generaladvokaten har Domstolen besluttet at indlede den mundtlige forhandling uden forudgående bevisførelse. Domstolen har imidlertid opfordret Kommissionen til skriftligt og forud for retsmødet at oplyse, om der i de øvrige medlemsstaters lovgivninger findes bestemmelser, som svarer til de omtvistede nederlandske bestemmelser.

Domstolen har endvidere opfordret Kommissionen og den nederlandske regering til under retsmødet at lade sig bistå af en sagkyndig i ølbrygning.

Ved kendelse af 17. novemebr 1982 har Domstolen i medfør af procesreglementets artikel 95, stk. 1 og 2, besluttet at henvise sagen til anden afdeling.

II — Skriftlige indlæg for Domstolen

A — Anpartsselskabet De Kikvorsch's indlæg

Under henvisning til Domstolens domme af henholdsvis 20. februar 1979 (sag 120/78, REWE, Sml., s. 649), 26. juni 1980 (sag 788/79, Gilli og Andres, Sml., s. 2071) og 19. februar 1981 (sag 130/80, Kelderman, Sml., s. 527) har anpartsselskabet De Kikvorsch gjort gældende, at forbudene i den nederlandske bekendtgørelses artikel 6, stk. 4, og artikel 7, stk. 3, »direkte eller indirekte, aktuelt eller potentielt kan hindre samhandelen inden for Fællesskabet«.

Som følge af bestemmelserne tvinges producenten af »Berliner Kindl Weiße Bier« til enten at indstille sin eksport til Nederlandene eller til at tilpasse sin

brygningsproces og sine etiketter efter de nederlandske krav. En tilpasning af brygningsprocessen ville indebære, at øllets karakter ville blive ændret i en sådan grad, at produktet ikke længere kunne siges at være »Berliner Kindl Weiße Bier«.

Efter De Kikvorsch's opfattelse er bestemmelsen om surhedsgraden ikke »uomgængeligt nødvendig af hensyn til beskyttelsen af den offentlige sundhed«.

De Kikvorsch har i denne forbindelse henvist til, at Produktschap voor Bier's juridiske konsulent Teeuwen som sagkyndig over for den nationale domstol har erklæret, at surhedsgraden har afgørende betydning for øllets holdbarhed, og at det er forbrugerbeskyttelseshensyn og hensynet til den offentlige sundhed, der ligger til grund for, at mindstesurhedsgraden er fastsat til 3,9. Den sagkyndige har imidlertid ikke nærmere underbygget sine oplysninger, idet han ikke har redegjort for, hvorfor en mindstesurhedsgrad på 3,9 rent teknisk er nødvendig af hensyn til øllets holdbarhed.

En anden sagkyndig, Kok, som er ansat i sundheds- og miljøministeriets internationale afdeling, har i øvrigt udtalt sig i modsat retning ved at erklære, at hensynet til beskyttelsen af den offentlige sundhed ikke har spillet nogen som helst rolle i forbindelse med fastsættelsen af pH-værdien. Den sagkyndige Kok har i øvrigt anført, at surhedsgraden for øl i Benelux-ministerudvalgets beslutning, som danner grundlag for den nederlandske bekendtgørelse, er fastsat på basis af de traditionelle øltyper i Benelux-landene.

De Kikvorsch har heraf sluttet, at det i forbindelse med udformningen af bekendtgørelsen om øl overhovedet ikke er taget i betragtning, at en øltype kan have en lavere surhedsgrad end 3,9.

De Kikvorsch har endvidere gjort gældende, at »Berliner Kindl Weiße Bier« er en højt anset, traditionelt brygget øl, som i mange år har været solgt i Forbundsrepublikken Tyskland og i andre lande; den brygges i overensstemmelse med alle tyske bryggeritraditioner, og der har så vidt vides aldrig været klaget over holdbarheden eller over sundhedsskadelige forhold.

Med hensyn til forbudet mod at angive indbrygningsprocenten har De Kikvorsch anført, at ordene »stamwortgehalte« og »alcohol« på nederlandsk, nøjagtigt lige som »Stammwürze« og »Alcohol« på tysk, rent sprogligt adskiller sig klart fra hinanden og overhovedet ikke ligner hinanden hverken i skrivemåde eller udtale.

Det er i øvrigt udtryk for en undervurdering af forbrugerne at antage, at de vil kunne forveksle indbrygningsprocenten og alkoholindholdet, og dette gælder, selv om de fleste ikke har tilstrækkeligt kendskab til bryggeriteknik til at vide, hvad »indbrygningsprocent« nøjagtigt betyder. Det er for De Kikvorsch ikke indlysende, hvorledes forbudet mod at anføre indbrygningsprocenten på etiketten skulle kunne begrundes i forbrugerbeskyttelseshensyn af en sådan styrke, at de kan berettige hindringerne for de frie varebevægelser.

De Kikvorsch har derfor foreslået, at det præjudicielle spørgsmål besvares således:

»Anvendelsen af en af eller begge forbudsbestemmelser i artikel 6, stk. 4, og/eller artikel 7, stk. 3, i bekendtgørelsen af 1976 om øl, på øl, som er indført fra en anden medlemsstat, hvor

det lovligt er fremstillet og bragt i handelen, må betragtes som en foranstaltning med tilsvarende virkning som en kvantitativ indførselsrestriktion, som er forbudt i henhold til EØF-traktatens artikel 30, i det omfang der derved lægges hindringer i vejen for forhandlingen af øllet, eller forhandlingen af det udelukkes.

B — Den nederlandske regerings indlæg

Med hensyn til bestemmelsen om surhedsgraden i artikel 6, stk. 4, i den nederlandske bekendtgørelse har den nederlandske regering anført, at Benelux-ministerudvalgets fastsættelse af pH-værdien, som ligger til grund for den nederlandske bekendtgørelse, skete ud fra en traditionel opfattelse af øllets smag.

Med hensyn til forbudet mod at anføre indbrygningsprocenten, jfr. artikel 7, stk. 3, i bekendtgørelsen, har den nederlandske regering henvist til, at det er overtaget fra en tidligere bekendtgørelse af 1964 om forbud mod at anføre øls indbrygningsprocent (»Verordening verbod vermelding stamwortgehalte van bier«). Grunden til, at forbudet blev udstedt var, at der i Nederlandene på det pågældende tidspunkt gjaldt en bestemmelse om, at alkoholindholdet skulle anføres. Den nederlandske regering har i denne forbindelse henvist til følgende udtalelser i Produktschap voor Bier's årsberetning for 1964: »Angivelsen (af indbrygningsprocenten) var ikke obligatorisk, men heller ikke forbudt. Produktschap's direktion var af den opfattelse, at en angivelse af denne art griber ind i bestemmelsen om, at alkoholindholdet skal anføres, idet den kan give anledning til forveksling på den måde, at forbrugerne, som overhovedet ikke kender begrebet indbrygningsprocent, vil antage, at det drejer sig om en øl med højere alkoholindhold og dermed af højere kvalitet. Noget sådant kan næppe siges at være fremmende for god markedsskik. En nærmere undersøgelse har vist, at det selv ikke i praksis kunne fjerne forbrugernes forvekslingsrisiko, hvis begge oplysninger anførtes på etiketten. For at fremme god markedsskik og for at undgå forvekslinger — som er så meget mere nærliggende, som indbrygningsprocenten oftest er anført på etiketterne på importeret øl — besluttede Produktschap's direktion at lade udarbejde et forslag til bekendtgørelse om forbud mod at anføre indbrygningsprocenten«. Det hedder videre i samme afsnit i årsberetningen: »at øllets kvalitet afhænger af kulsyreindholdet, surhedsgraden, gæringsaromaen, humlearomaen og bitterheden samt alkoholprocenten. De fire første egenskaber har som helhed intet at gøre med indbrygningsprocenten, mens alkoholindholdet kun har fjern forbindelse med indbrygningsprocenten«.

Den nederlandske regering har sammenfattende anført, at »Produktschap« har udstedt forbudet ud fra hensynet til at beskytte og oplyse forbrugerne.

C — Kommissionens indlæg

For så vidt angår bestemmelsen om surhedsgraden i ølbekendtgørelsens artikel 6, stk. 4, har Kommissionen anført, at den sagkyndige Kok over for den forelæggende ret (jf. ovenfor under afsnit A) har erklæret, at fastlæggelsen af surhedsgraden er sket »på baggrund af de øltyper, der traditionelt findes i Benelux-landene. Beskyttelsen af den offentlige sundhed har ikke spillet nogen som helst rolle i denne forbindelse.«

Kommissionen har tilføjet, at denne erklæring i vidt omfang støttes af en for den nationale ret fremlagt skrivelse fra

direktøren for analyseinstituttet »CIVO-analyse TNO«, hvori det hedder:

»De har anmodet om nærmere oplysninger om grunden til, at der i artikel 6, stk. 4, i bekendtgørelsen af 1976 om øl er fastsat en pH-værdi på 3,9.

Øl kan fremstilles ved normal alkoholgæring eller ved blandet, syrlig gæring. Den første metode anvendes i Nederlandene og resulterer i de sædvanligt fremstillede øltyper.

I Belgien og i Tyskland anvendes imidlertid ligeledes gæringsformer, hvori indgår blandinger af gær og mælkesyrebakterier (blandet, syrlig gæring), og hvorved der, foruden alkohol, fremkommer store mængder mælkesyre. Herved fremkommer øltyper som Lambic og Gueuze i Belgien og bl.a. Weißbiere og Weizenbiere i Tyskland.

Fastsættelsen af en pH-værdi på 3,9 i artikel 6 i ølbekendtgørelsen har navnlig til formål at sikre, at der fortsat fremstilles den rigtige øltype ved anvendelse af en gær, der er så ren som muligt. På denne måde kan det undgås, at der opstår en for stærk syreudvikling, hvilket ikke svarer til den øltype, der ønskes. Samtidig er der på denne måde indbygget en beskyttelse mod, at varen fordærves, hvilket også kan føre til pH-værdier, som er lavere end 3,9.

(. . .)«

Efter Kommissionens opfattelse fremgår det af det anførte, at kravene ikke kan anses for nødvendige af hensyn til beskyttelsen af den offentlige sundhed eller af hensyn til forbrugerbeskyttelsen. Deres hovedformål er derimod at søge de øltyper, der traditionelt findes i Benelux-landene, bevaret.

Kommissionen har i øvrigt henvist til, at det i henhold til den bekendtgørelse af 1965 om øl (Staatsblad nr. 93), som blev anvendt i Nederlandene, indtil bekendtgørelsen af 1976 trådte i kraft, var tilladt at holde en lavere surhedsgrad end 3,9 på betingelse af, at det af drikkevarens betegnelse fremgik, at der ikke var tale om almindeligt øl som nævnt i bekendtgørelsens artikel 1.

Kommissionen har fremhævet, at de syrnede øltyper, som ikke falder ind under bekendtgørelsens artikel 6, stk. 4, skal betegnes som »gueuze«, »gueuze lambic« eller »lambic«, jfr. bekendtgørelsens artikel 9, stk. 4. Efter Kommissionens opfattelse viser dette forhold, at definitionen af syrnet øl er overtaget fra traditionelle belgiske øltyper.

Kommissionen har endvidere anført, at direktøren for analyseinstituttet »CIVO-analyse TNO« har rubriceret de tyske »Weißbiere« og »Weizenbiere« i samme kategori som gueuze og lambic, samt at den sagkyndige Teeuwen i sin erklæring (jf. ovenfor under afsnit A) har udtalt, at Berliner Kindl Weiße Bier er en syrnet øl. Efter den sagkyndiges opfattelse er det nødvendigt at foretage yderligere analyser for at afgøre, om en lavere pH-værdi har indvirkning på holdbarheden af denne type øl.

I øvrigt er det ubestridt, at den pågældende øl traditionelt brygges i Tyskland, og at den har været solgt i Tyskland i mange år. I Tyskland er der en lang tradition for ølbrygning, og i tysk lovgivning findes der ingen bestemmelse om surhedsgraden, idet det helt åbenbart antages, at en sådan bestemmelse ikke er nødvendig af hensyn til holdbarheden. Det er i øvrigt en kendsgerning, at jo højere syreindholdet er, og jo lavere pH-værdien er, des bedre er holdbarheden.

Kommissionen har på denne baggrund anført, at bestemmelsen om surhedsgraden, i hvert fald for så vidt angår indført øl, ikke kan anses for uomgængelig nødvendig af hensyn til beskyt-

telsen af forbrugerne, og at den heller ikke kan begrundes i hensynet til at beskytte den offentlige sundhed. Det forbud, der i Nederlandene gælder mod at sælge øl, som er importeret fra de øvrige medlemsstater, og som ikke opfylder dette krav, er dermed en foranstaltning med tilsvarende virkning som en kvantitativ indførselsrestriktion.

Med hensyn til forbudet mod at angive indbrygningsprocenten, jf. artikel 7, stk. 3, i bekendtgørelsen, har Kommissionen anført, at forbrugerne uden tvivl kan skelne mellem alkoholindholdet og indbrygningsprocenten, og at dette må gælde så meget mere, når begge oplysninger gives. Indbrygningsprocenten er ganske vist ikke et velkendt begreb, i hvert fald ikke for nederlandske forbrugere, men Kommissionen finder det dog for vidtgående at antage, at forbrugerne ville anse en øl med oplysning om indbrygningsprocenten og med angivelse af et bestemt alkoholindhold for at være et bedre produkt. Forbudet mod i Nederlandene at sælge øl, som er indført fra andre medlemsstater, og som er forsynet med oplysning om indbrygningsprocenten på færdigpakningen eller på etiketten, må derfor efter Kommissionens opfattelse betragtes som en foranstaltning med tilsvarende virkning som en kvantitativ indførselsrestriktion.

Kommissionen har derfor foreslået, at Domstolen besvarer det præjudicielle spørgsmål således:

»Begrebet 'foranstaltning med tilsvarende virkning som kvantitative indførselsrestriktioner' i EØF-traktatens artikel 30 skal fortolkes således, at det også omfatter det forhold, at øl, der indføres fra en anden medlemsstat, hvor det er fremstillet og bragt i handelen i overensstemmelse med den dér gældende lovgivning, undergives en lovbestemmelse i en medlemsstat, hvorefter det er forbudt at sælge eller lade sælge den pågældende øl, når:

a) surhedsgraden (pH-værdien) — for så vidt der ikke er tale om syrnet øl — er på eller under 3,9

og/eller

b) indbrygningsprocenten angives på færdigpakningen eller på den derpå anbragte etiket.«

III — Mundtlig forhandling

I retsmødet den 20. januar 1983 er der afgivet mundtlige indlæg og foretaget besvarelser af spørgsmål fra Domstolen af tiltalte i hovedsagen ved advokat W. Aerts, af den nederlandske regering ved J. W. de Zwaan, som befuldmægtiget, bistået af G. Derdelinckx som sagkyndig, af den franske regering ved A. Carnelutti, som befuldmægtiget, bistået af Hulaud som sagkyndig, og af Kommissionen ved A. Haagsma, Kommissionens juridiske tjeneste.

Den nederlandske regering har under retsmødet fastholdt, at ølbekendtgørelsens bestemmelser om surhedsgraden har til formål at afgrænse de forskellige øltyper, der traditionelt brygges i Benelux-landene, og at hensynet til beskyttelsen af den offentlige sundhed og af forbrugerne ikke har spillet nogen rolle i forbindelse med fastsættelsen af surhedsgraden.

Generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 10. februar 1983.

Præmisser

1 Ved kendelse af 28. december 1981, indgået til Domstolen den 22. marts 1982, har Economische Politierechter ved Arrondissementsrechtbank Arnhem i medfør af EØF-traktatens artikel 177 forelagt et præjudicielt spørgsmål vedrørende fortolkningen af EØF-traktatens artikel 30 med henblik på at blive sat i stand til at afgøre, om en række bestemmelser i den nederlandske bekendtgørelse af 1976 om øl (Bierverordening), som er udstedt af Produktschap voor Bier (Verordeningsblad Bedrijfsorganisatie af 31. 8. 1976), er forenelig med fællesskabsretten.

2 Spørgsmålet er rejst under en straffesag mod en importør af øl, der er tiltalt for i Nederlandene at have solgt en fra Forbundsrepublikken Tyskland indført øl, med betegnelsen »Berliner Kindl Weiße Bier«, hvis surhedsgrad var lavere end foreskrevet i bekendtgørelsens artikel 6, stk. 4, uden at den var fremstillet i overensstemmelse med de i artikel 1, litra j), angivne metoder til fremstilling af de såkaldte syrnede øltyper, og hvis indbrygningsprocent (stamurt) var anført på etiketten, hvilket er i strid med bekendtgørelsens artikel 7, stk. 3.

3 Hvad angår bestemmelserne om surhedsgraden fremgår det af sagen, suppleret med de oplysninger, der er fremkommet under den mundtlige forhandling for Domstolen, at bekendtgørelsen er udstedt i medfør af en beslutning af 31. august 1973 om harmonisering af lovgivningerne om øl truffet af ministerudvalget for Den økonomiske union Benelux (Benelux-tekstsamling, 1973/74, s. 1683 ff), og at formålet med den del af det til beslutningen knyttede regelsæt, som har betydning her, er at fastslægge de forskellige øltyper, der traditionelt brygges i Benelux-landene, og at sikre øltypernes karakteristiske smag.

4 Forbudet mod at angive øllets indbrygningsprocent på færdigpakningen eller på den derpå anbragte etiket er overtaget fra »Verordening verbod vermelding stamwortgehalte van bier« af 1964 (bekendtgørelse om forbud mod at angive øls indbrygningsprocent). Det er forbundet med den forpligtelse til at angive alkoholindholdet på emballagen, som følger af artikel 14, stk. 1, litra b), i lov om drikkevarer og hoteller, restaurationer og beværtninger (Drank-

en Horecawet) af 7. december 1964 (Staatsblad 386). Det fremgår af sagen, at Produktschap har villet undgå risikoen for forveksling af disse to angivelser, der i Nederlandene normalt udtrykkes i procent.

5 På denne baggrund har Economische Politierechter stillet Domstolen et spørgsmål, der i det væsentlige går ud på, om det forhold, at nationale forbud af den art, der er beskrevet ovenfor, også anvendes på øl, som importeres fra en anden medlemsstat, hvor det lovligt er fremstillet og bragt i handelen, må betragtes som en i medfør af traktatens artikel 30 forbudt foranstaltning med tilsvarende virkning som en kvantitativ indførselsrestriktion.

6 Det bemærkes, før det stillede spørgsmål besvares, således som Domstolen har gjort det gentagne gange siden afsigelsen af dommen af 20. februar 1979 (sag 120/78, REWE, Sml. 1979, s. 649), at hindringer for de frie varebevægelser inden for Fællesskabet, der beror på forskelle i de nationale lovgivninger, når der ikke findes en fælles ordning vedrørende fremstilling og salg af de omhandlede produkter, må accepteres i det omfang, disse bestemmelser, der skal gælde uden forskel for indenlandske og indførte produkter, er uomgængeligt nødvendige bl.a. af hensyn til god handelsskik og forbrugerbeskyttelse.

7 Der skal derfor tages stilling til, om det forhold, at nationale bestemmelser som de i hovedsagen omhandlede også anvendes på indførte varer, kan hindre de frie varebevægelser mellem medlemsstaterne, og i givet fald i hvilket omfang sådanne hindringer er berettigede af de almene hensyn, som de nationale bestemmelser hviler på. Med henblik herpå skal der foretages en særskilt gennemgang af de to former for forbud, som denne sag drejer sig om.

8 Såfremt nationale bestemmelser om forbud mod at bringe øl i handelen, som ikke opfylder bestemte betingelser vedrørende surhedsgraden, også anvendes på importeret øl, kan dette forhindre, at øl, der lovligt er fremstillet og bragt i handelen i andre medlemsstater, bringes i omsætning i den pågældende

medlemsstat. Denne hindring for de frie varebevægelser mellem medlemsstaterne kan ikke begrundes i hensynet til at afgrænse de forskellige øltyper, der traditionelt brygges i en bestemt del af Fællesskabet, og at sikre øltypernes karakteriske smag. Specielt er der intet hensyn til de indenlandske forbrugere, der taler for en regel, som forhindrer dem i at indtage en øl, der er brygget efter en anden medlemsstats traditioner, og hvis etiket klart giver oplysning om, at den stammer fra en anden del af Fællesskabet.

9 Denne del af det præjudicielle spørgsmål må derfor besvares med, at dersom bestemmelser om handel med øl, som en medlemsstat har udstedt for at afgrænse de forskellige øltyper, der traditionelt brygges i en bestemt del af Fællesskabet, og for at sikre øltypernes karakteristiske smag, forbyder at bringe enhver øl i handelen, hvis surhedsgrad er lavere end foreskrevet, medmindre øllet er fremstillet efter metoder, som i denne del af Fællesskabet traditionelt anvendes til fremstilling af syrnet øl, må det betragtes som en i medfør af traktatens artikel 30 forbudt foranstaltning med tilsvarende virkning som en kvantitativ restriktion også at bringe forbudet i anvendelse på øl, der lovligt er fremstillet og bragt i handelen i en anden medlemsstat.

10 Selv om det forhold, at et forbud mod at angive bestemte oplysninger på en vares emballage også bringes i anvendelse på indførte produkter, ikke fuldstændigt udelukker indførsel af produkter med oprindelse i andre medlemsstater til den pågældende medlemsstat, kan det dog gøre det vanskeligere eller mere byrdefuldt at sælge sådanne produkter, idet det er nødvendigt at ændre den etiket, hvormed produktet lovligt er bragt i handelen i den medlemsstat, hvor det er fremstillet.

11 Traktatens artikel 30 er på ingen måde til hinder for, at en medlemsstat beskytter sine forbrugere mod en etikettering, der kan vildlede køberen. En sådan beskyttelse opstilles endog som et krav i artikel 2, stk. 1, i Rådets direktiv 79/112 af 18. december 1978 om tilnærmelse af medlemsstaternes

lovgivning om mærkning af og præsentationsmåder for levnedsmidler bestemt til den endelige forbruger samt om reklame for sådanne levnedsmidler (EFT L 33, 1979, s. 1).

12 Denne beskyttelse af forbrugerne kan også indebære et forbud mod at give bestemte oplysninger om produktet, særlig hvis oplysningerne af forbrugerne kan forveksles med andre oplysninger, som skal gives i henhold til de nationale bestemmelser. Såfremt et sådant forbud anvendes på varer fra en anden medlemsstat, således at det er nødvendigt at ændre varernes originale etiketter, må det desuden kræves, at disse etiketter faktisk kan fremkalde den vildfarelse, som bestemmelserne har til formål at forhindre. Det tilkommer den nationale domstol at foretage den bedømmelse af de faktiske omstændigheder, som er nødvendig for at fastslå, om der foreligger en sådan risiko for forveksling.

13 Den sidste del af det præjudicielle spørgsmål må derfor besvares med, at det forhold, at en medlemsstat også bringer et forbud mod at angive indbrygningsprocenten for øl på færdigpakningen eller på den derpå anbragte etiket i anvendelse på øl, der indføres fra andre medlemsstater, hvorved det gøres nødvendigt at ændre den etiket, hvormed det indførte øl lovligt er bragt i handelen i udførselsmedlemsstaten, må betragtes som en i medfør af traktatens artikel 30 forbudt foranstaltning med tilsvarende virkning som en kvantitativ restriktion, medmindre angivelsen af indbrygningsprocenten på grund af en særlig udformning kan vildlede køberen.

Sagens omkostninger

De udgifter, der er afholdt af Den franske Republiks regering, af kongeriget Nederlandenes regering og af Kommissionen for De europæiske Fællesskaber, som har afgivet indlæg for Domstolen, kan ikke godtgøres. Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den nationale ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

kender

DOMSTOLEN (anden afdeling)

vedrørende det spørgsmål, der er forelagt den af Economische Politierechter ved Arrondissementsrechtbank, Arnhem, ved kendelse af 29. december 1981, for ret:

1. **Dersom bestemmelser om handel med øl, som en medlemsstat har udstedt for at afgrænse de forskellige øltyper, der traditionelt brygges i en bestemt del af Fællesskabet, og for at sikre øltypernes karakteristiske smag, forbyder at bringe enhver øl i handelen, hvis surhedsgrad er lavere end foreskrevet, medmindre øllet er fremstillet efter metoder, som i denne del af Fællesskabet traditionelt anvendes til fremstilling af syrnet øl, må det betragtes som en i medfør af traktatens artikel 30 forbudt foranstaltning med tilsvarende virkning som en kvantitativ restriktion også at bringe forbudet i anvendelse på øl, der lovligt er fremstillet og bragt i handelen i en anden medlemsstat.**

2. **Dersom sådanne bestemmelser forbyder angivelse af indbrygningsprocenten for øl på færdigpakningen eller på den derpå anbragte etiket, må det forhold, at forbudet også bringes i anvendelse på øl, der indføres fra andre medlemsstater, hvorved det gøres nødvendigt at ændre den etiket, hvormed det indførte øl lovligt er bragt i handelen i udførselsmedlemsstaten, betragtes som en i medfør af traktatens artikel 30 forbudt foranstaltning med tilsvarende virkning som en kvantitativ restriktion, medmindre angivelsen af indbrygningsprocenten på grund af en særlig udformning kan vildlede køberen.**

Pescatore Due Bahlmann

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 17. marts 1983.

Justitssekretæren efter bemyndigelse

H. A. Rühl

Ekspeditionssekretær

P. Pescatore

Formand for anden afdeling